

แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ อำเภอสรีนคร จังหวัดสุโขทัย

Guidelines for Management of the Large Agricultural Land Plot Choke Anan Mango Farmers Group in Sri Nakorn District of Sukhothai Province

มนตรี ธรรมพัฒนากุล (Montri Thammapattanakul)^{1*}

กาญจนา ทวินันท์ (Kanjana Tawinunt)²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ 2) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ และ 3) เสนอแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์จำนวน 65 คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์จำนวน 6 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษพบว่า 1) ทรัพยากรการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านคน ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร ด้านวิธีการและด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านการเงินและด้านวัตถุดิบ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มคือ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิต 3) แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มประกอบด้วย การยกระดับความเข้มแข็งและศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มในการเป็นเกษตรกรต้นแบบ การพัฒนาเพิ่มศักยภาพโดยการนำเทคโนโลยีหรือเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ การเสริมสร้างความรู้ให้กลุ่มเกษตรกรในการปรับตัวสู่วิถีการเกษตรสมัยใหม่ การส่งเสริมการนำองค์ความรู้จากปราชญ์เกษตรกรในชุมชนมาบูรณาการและประยุกต์ใช้ การบริหารจัดการน้ำและพื้นที่ปลูกเพื่อรับมือกับสภาพอากาศและภัยธรรมชาติ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ เกษตรกร เกษตรแปลงใหญ่ มะม่วงโชคอนันต์

Abstract

This study aims to: 1) study the management resources of the large agricultural land plot Choke Anan mango farmers group, 2) study the problems and obstacles in the management of the large agricultural land plot Choke Anan mango farmers group, and 3) propose management approaches for the large agricultural land plot Choke Anan mango farmers group. A mixed-method

¹ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก (Department of Business Administration, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok) E-mail: montri_tam@rmutl.ac.th

² สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา พิษณุโลก (Department of Business Administration, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok) E-mail: Kanjata81@gmail.com

*Corresponding author: montri_tam@rmutl.ac.th

research method was employed. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected through questionnaires from 65 members of the group, while qualitative data were obtained from in-depth interviews with six executive committee members. Statistical methods included frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that 1) the overall management resources of the large agricultural land plot Choke Anan mango farmers group was at the highest level. When considering specific aspects, the highest average values were observed in man, market, machine, and methods. The aspects with high average values are money and materials. 2) Problems and obstacles in managing the group were climate change and natural disasters, which affected the quantity production. 3) The group management guidelines included enhancing the strength and potential of group management to become model farmers. Developing potential by applying new technologies or techniques, enhancing knowledge for farmer groups for adaptation to modern farming methods, promoting the integration and application of knowledge from agricultural philosophers in the community, and managing water and planting areas to cope with weather conditions and natural disasters.

Keyword: Management, Farmers, Large Agricultural Land Plot, Choke Anan Mango

วันที่รับบทความ : 26 พฤษภาคม 2568 วันที่แก้ไขบทความ : 10 สิงหาคม 2568 วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 14 สิงหาคม 2568

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

ภาคการเกษตรนั้นมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมากโดยภาคการเกษตรเป็นแหล่งรองรับแรงงานที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศซึ่งสามารถสร้างรายได้ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ (บุญทวี ดวงนิราช, 2564) ประกอบกับในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580 ได้ระบุว่าภาคการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศ ดังนั้นการพัฒนาภาคการเกษตรให้มีศักยภาพและขีดความสามารถทางการแข่งขันจะเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติในด้านต่าง ๆ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมาย โดยเฉพาะด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันซึ่งเป็นการยกระดับผลิตภาพการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และสินค้าเกษตร (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2562)

ทั้งนี้จากสถานการณ์ในช่วง พ.ศ. 2561 – 2565 ภาพรวมของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคการเกษตรของประเทศไทยมีการปรับตัวลดลง โดยใน พ.ศ. 2561 มีอัตราการขยายตัวสูงถึงร้อยละ 6.1 แต่กลับหดตัวต่อเนื่องในช่วง พ.ศ. 2562 – 2563 ที่ร้อยละ -0.9 และ -3.5 และกลับมาฟื้นตัวใน พ.ศ. 2564 ที่อัตราการขยายตัวร้อยละ 1 ตามลำดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) และยังพบว่าสถานการณ์ของเกษตรแปลงใหญ่ในประเทศไทยมีการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยและจำนวนพื้นที่ที่มีอัตราลดลงอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ พ.ศ. 2560 จนถึง พ.ศ. 2565 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2565) อีกทั้งการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายของแผนแม่บทในประเด็น (03) การเกษตรที่ผ่านมานั้นยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายระดับประเด็นได้ ดังนั้นภาครัฐจึงจำเป็นต้องเร่งยกระดับผลิตภาพและมูลค่าเพิ่มของภาคการเกษตรด้วยการเปลี่ยนแปลงภาคการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรที่ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีในการลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายของผู้ผลิตที่เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยให้ร่วมกันในการพัฒนาการผลิตและการตลาดโดยวางระบบบริหารจัดการร่วมกันในรูปแบบการเกษตรสมัยใหม่

เพื่อพัฒนาศักยภาพการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศไทย รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการยกระดับผลผลิตทางการผลิตมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

สำหรับจังหวัดสุโขทัยในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่มะม่วงในพื้นที่อำเภอสรรคโดยส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่รวมกลุ่มการผลิตและการบริหารจัดการร่วมกัน ตลอดจนการจัดการ ด้านการตลาดเพื่อการลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและเพิ่มโอกาสในการแข่งขัน ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐและภาคที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนทั้งนี้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ตำบลน้ำชุม อำเภอสรรค จังหวัดสุโขทัยนั้นได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่หนึ่งในการประกวดแปลงใหญ่ดีเด่นระดับประเทศและรางวัลแปลงใหญ่ขวัญใจมหาชน ประจำปี พ.ศ. 2562 เนื่องจากมีความโดดเด่นในด้านการบริหารจัดการกลุ่มและการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ รวมถึงเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) สมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Smart Farmer) และยังสมาร์ทฟาร์มเมอร์ (Young Smart Farmer) อีกทั้งในปี พ.ศ. 2566 ได้รับรางวัลเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืช (GAP) ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ดีเด่นที่สามารถนำไปเป็นต้นแบบให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่อื่น ๆ ต่อไปได้ในอนาคต และจากการศึกษาวิจัยของนักรบ เถียรอำและคณะ (2564) ได้ศึกษาการบริหารจัดการนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ของกลุ่มผู้ผลิตมังคุด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรีพบว่าการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรมมีอุปสรรคเนื่องจากพื้นที่บางส่วนของเกษตรกรอยู่ห่างกันจึงมีความยากในการบริหารจัดการได้อย่างครอบคลุมซึ่งต้องมีความเชื่อมโยงกันกับการแบ่งปันทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตของกลุ่มเพื่อที่จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตโดยหากพื้นที่ห่างไกลกันก็จะทำให้เกิดความยากที่จะเคลื่อนย้ายทั้งทรัพยากร เครื่องจักร และแรงงานที่ใช้ในการผลิต อีกทั้งจากการศึกษาของ พัฒราภรณ์ อารีเอื้อ (2567) ได้ศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรประเภทข้าวในเขตจังหวัดกำแพงเพชรพบว่ากลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจประกอบด้วยการบริหารจัดการผลิต การเงิน การตลาด พันธมิตรทางธุรกิจข้าวและการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการดำเนินธุรกิจเกษตรซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตสินค้าเกษตรสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและสร้างความยั่งยืนในธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงจากการศึกษาของ Arhas & Suprianto (2019) ศึกษาถึงประสิทธิผลของการดำเนินงานตามแนวคิด 6M ในกิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม: กรณีศึกษา Artebo ระบุว่าจัดการเป็นเครื่องมือในดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการโดยการบริหารจัดการที่ดีจะช่วยให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายของบริษัทหรือองค์กรได้ซึ่งการใช้องค์ประกอบต่างๆ ในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ธุรกิจโดยองค์ประกอบของการจัดการประกอบด้วย วัสดุ วิธีการ คน เครื่องจักร เงิน และตลาดหรือที่เรียกว่า 6M

จากการทบทวนวรรณกรรมและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ อำเภอสรรค จังหวัดสุโขทัย โดยนำหลักตัวชี้วัดการบริหารจัดการที่เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการหรือที่เรียกว่าทรัพยากรการจัดการ 6M มาใช้ในการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรให้ประสบความสำเร็จโดยสามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกรในชุมชนนำไปสู่การสร้างความสามารถในการแข่งขันในภาคการเกษตรซึ่งจะเป็นการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและนำไปสู่การพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศไทยให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ อำเภอสรรค จังหวัดสุโขทัย

1.2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ อำเภอสรรค จังหวัดสุโขทัย

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ อำเภอสรรค จังหวัดสุโขทัย

2. แนวคิดทฤษฎี

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ประสงค์ อุทัย (2566) กล่าวว่า การจัดการและการบริหารหมายถึง การนำกระบวนการจัดการอันได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดงานบุคคล การอำนวยการและการกำกับดูแลมาจัดการทรัพยากรที่จำกัดส่งผลให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย โดยการบริหารจะเป็นชุดของหน้าที่ต่าง ๆ ที่กำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าการบริหารนั้นสามารถเรียกได้ว่าการบริหารจัดการ (วินัย มีมาก, 2564) ทั้งนี้แนวคิดด้านการบริหารจัดการตลอดจนทฤษฎีองค์กรจะเป็นการนำเสนอกรอบความคิดในการบริหารจัดการการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ฐาณิศรา กาบบัวศรี, 2562) โดยการบริหารจะเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันกับบุคคลและกลุ่มบุคคล (Hersey et al., 2001) ซึ่งจะเป็นการใช้ความรู้ที่เป็นศาสตร์และทักษะที่เป็นศิลป์ในการนำเอาทรัพยากรการบริหารคือ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และการจัดการมาใช้อย่างเป็นกระบวนการ มีระบบระเบียบแบบแผนเพื่อสามารถดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (นภาพร ตาแก้ว และคณะ, 2566) ทั้งนี้เมื่อกล่าวถึงการบริหารจัดการชุมชนนั้นจะพบว่ามีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ 1) การบริหารจัดการต้องมีลักษณะเป็นวิธีการแนวทางปฏิบัติที่ทำให้การบริหารจัดการบรรลุเป้าหมายซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารจัดการหรือผู้นำชุมชนต้องคำนึงถึงเป้าหมายของชุมชนเป็นสำคัญโดยให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม 2) การบริหารจัดการชุมชนเป็นทั้งศาสตร์และศิลปะดังนั้นผู้บริหารจัดการชุมชนต้องเรียนรู้ศาสตร์ของการบริหารซึ่งหลักของการบริหารจัดการคือ การคิดอย่างเป็นระบบและนอกจากนั้นผู้นำชุมชนต้องนำแนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้นเพื่อให้ชุมชนประสบความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ และ 3) การบริหารจัดการต้องมีลักษณะการบูรณาการคือการบริหารจัดการทรัพยากรทุกส่วนด้วยกระบวนการบริหารจัดการที่ดีเพื่อบรรลุเป้าหมายของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (เสนห์ จุ้ยโต, 2551)

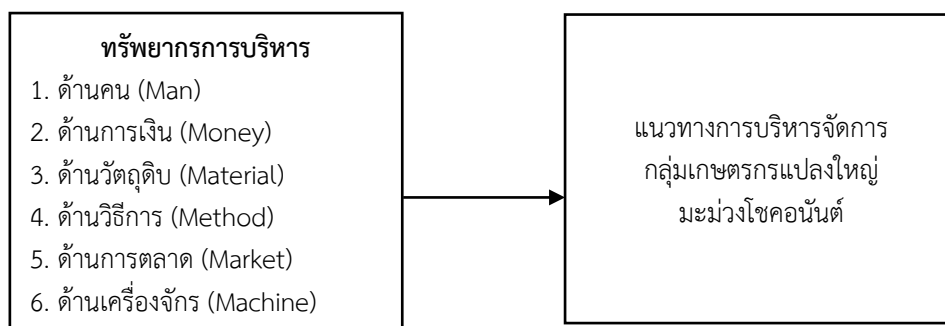
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหาร

การบริหารจัดการเป็นการประสมประสานทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรกำหนดไว้ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2553) โดยวิจิตร ศรีสอาน (2544) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทรัพยากรทางการบริหารธุรกิจโดยแบ่งทรัพยากรออกเป็น 6 ประเภท หรือที่เรียกว่า 6M ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Materials) วิธีการ (Method) ตลาด (Market) และเครื่องจักรกล (Machine) อีกทั้ง Certo (2000) ได้กล่าวไว้ว่า ทรัพยากรการบริหารควรประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการ (Method) การตลาด (Market) และเครื่องจักร (Machine) ซึ่งในปัจจุบันทรัพยากรการบริหารจัดการนั้นได้ถูกพัฒนาออกไปอย่างกว้างขวางโดยการจัดการจำเป็นต้องมีทรัพยากรอันเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการจัดการซึ่งทำให้การจัดการองค์การบรรลุเป้าหมายได้คือ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ความรู้ในการจัดการ (Management) เครื่องจักร (Machine) ตลาด (Market) วิธีการทำงาน (Method) และเวลา (Minute) (สมคิด บางโม, 2562) อีกทั้งวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2561) ได้กล่าวว่าทรัพยากรการบริหารคือปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ (Man) 2) การบริหารจัดการเงิน (Money) 3) การบริหารจัดการงานทั่วไป (Management) 4) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ (Material) 5) การบริหารจัดการคุณธรรม (Morality) 6) การให้บริการลูกค้า (Market) 7) การบริหารจัดการข่าวสารหรือข้อมูลข่าวสาร (Message) 8) วิธีการ ระเบียบ แบบแผนหรือเทคนิค (Method) 9) การบริหารจัดการเวลา (Minute) 10) การประสานงาน (Mediation) และ 11) การวัดผลการปฏิบัติงาน (Measurement) ทั้งนี้การนำปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่เรียกว่า 11M ซึ่งประกอบด้วย 11 ด้าน โดยการนำแต่ละด้านมาเป็นแนวทางในการให้ความหมายของการบริหารจัดการอาจนำมาปรับใช้ทุกด้านทั้ง 11M หรือนำมาเพียงบางด้านก็ได้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าการบริหารนั้นเป็นการที่องค์กรได้นำสิ่งที่เป็นทรัพยากรการบริหารมาสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการบริหารและนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (รังสรรค์ อินทน์จันทร์, 2552) ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำหลักทรัพยากรทางการจัดการ 6M มาใช้ในการศึกษาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่

มะม่วงโชคอนันต์ซึ่งประกอบด้วย คน (Man) การเงิน (Money) วัสดุดิบ (Material) วิธีการ (Method) การตลาด (Market) เครื่องจักร (Machine)

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยตามแนวคิดของ Arhas & Suprianto (2019); Certo (2000); วิจิตร ศรีสอาน (2544); วินัย มีมาก (2564) และวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2561) ที่ใช้ในการศึกษาดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเลือกใช้รูปแบบการออกแบบการวิจัยเชิงอธิบายตามลำดับขั้น (Explanatory Sequential Design) ซึ่งเป็นแนวทางที่เริ่มต้นด้วยการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและต่อด้วยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่ออธิบายและตีความผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณให้ลึกซึ้งและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (Creswell, 2014) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้กระบวนการและเครื่องมือทางสถิติในการวิจัยและการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

3.1.1 กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ จำนวน 65 คน (สำนักงานเกษตรอำเภอศรีนคร, 2564) ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

โดยเก็บข้อมูลจากสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์เนื่องจากประชากรมีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3.1.2 เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ ประกอบด้วยเพศและจำนวนพื้นที่เข้าร่วมแปลงใหญ่โดยคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ประกอบด้วย ด้านคน ด้านการเงิน ด้านวัสดุดิบ ด้านวิธีการ ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร โดยมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาและหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ซึ่งจะเลือกตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป หลังจากนั้นได้ดำเนินการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบจริงกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการตรวจสอบหาความเชื่อมั่นของครอนบาคอัลฟา (Cronbach's alpha) มีค่าเท่ากับ 0.983

3.1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามไปสอบถามสมาชิกกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละสำหรับส่วนที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลส่วนบุคคลประกอบด้วยเพศและจำนวนพื้นที่เข้าร่วมแปลงใหญ่ และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ประกอบด้วย ด้านคน ด้านการเงิน ด้านวัตถุดิบ ด้านวิธีการ ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.2.1 กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Creswell, 2007) โดยเลือกจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงที่สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการได้

3.2.2 เครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการโดยเนื้อหาประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) สภาพการบริหารจัดการของทรัพยากรในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ โดยมีการทดสอบเครื่องมือวัดจากการนำแบบสัมภาษณ์นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ประเมินความถูกต้องของเนื้อหาและมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยจะทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Technique) ประกอบด้วย 1) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านผู้วิจัยซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ผู้วิจัยมากกว่า 1 คน โดยมีผู้ร่วมวิจัยเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างเดียวกันในประเด็นศึกษาวิจัยเดียวกันเพื่อเป็นการตรวจสอบยืนยันข้อมูลที่ได้ 2) การตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูลซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธีโดยการทบทวนศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อยืนยันข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารรายงานและการสังเกตการณ์ในพื้นที่และลงพื้นที่เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์จำนวน 6 คน โดยนำข้อมูลที่ได้มารวมการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อแลกเปลี่ยนและได้ข้อมูลที่สำคัญในประเด็นต่าง ๆ ให้มีความครบถ้วน

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร รายงาน การสังเกตการณ์ในพื้นที่และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกข้อมูลที่รวบรวมได้ออกเป็นหมวดหมู่ให้มีความเชื่อมโยงกันและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการศึกษาทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์พบว่า

4.1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 53.85 และเป็นเพศชาย จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 ส่วนใหญ่มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ 1 – 10 ไร่ จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 63.08 รองลงมา มีพื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ 11 – 20 ไร่ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 27.69 และมีพื้นที่เข้าร่วมโครงการแปลงใหญ่ 21 – 30 ไร่ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 9.23 ตามลำดับ

4.1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ประกอบด้วย ด้านคน ด้านการเงิน ด้านวัตถุดิบ ด้านวิธีการ ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ในภาพรวม

ทรัพยากรการบริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านคน	4.47	0.42	มากที่สุด
2. ด้านการเงิน	4.16	0.59	มาก
3. ด้านวัตถุดิบ	3.94	0.50	มาก
4. ด้านวิธีการ	4.31	0.40	มากที่สุด
5. ด้านการตลาด	4.42	0.24	มากที่สุด
6. ด้านเครื่องจักร	4.38	0.38	มากที่สุด
ภาพรวม	4.28	0.30	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่าทรัพยากรการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดมี 4 ด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดคือ ด้านคนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 รองลงมาด้านการตลาดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.42 ด้านเครื่องจักรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.38 ด้านวิธีการมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 และมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมี 2 ด้าน คือ ด้านการเงินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และด้านวัตถุดิบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ตามลำดับ

ทั้งนี้จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการของทรัพยากรในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านคนพบว่ามีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีและเป็นระบบดำเนินการโดยผู้นำที่มีความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญมีโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจนและมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง มีการทำงานเป็นทีมและสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็ง อีกทั้งยังเป็นกลุ่มเกษตรกรที่มีการบริหารจัดการการผลิตและการตลาดที่ดีจึงทำให้เป็นชุมชนต้นแบบที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับโดยได้รับรางวัลอย่างมากมาย อาทิเช่นรางวัลชนะเลิศอันดับที่หนึ่งในการประกวดแปลงใหญ่ดีเด่นระดับประเทศและรางวัลแปลงใหญ่ขวัญใจมหาชน ประจำปี พ.ศ. 2562 และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนผลิตผลได้รับรองมาตรฐาน ระบบการผลิตทางการเกษตรที่ดีและปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP จนทำให้ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียง

ด้านการเงินพบว่าสามารถจัดหาและเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้อย่างเพียงพอตามความต้องการของสมาชิกกลุ่ม โดยมีการบริหารจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งประธานแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์นั้นจะเป็นผู้จัดหาแหล่ง

เงินทุนเพื่อเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ รวมถึงได้มีการส่งเสริมการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือนโดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุโขทัยจะมาให้ความรู้และแนะนำวิธีการลงข้อมูลจัดทำบัญชีครัวเรือนรายรับ - รายจ่ายให้แก่สมาชิกกลุ่ม

ด้านวัตถุดิบพบว่ามีการวางแผนการบริหารจัดการน้ำทางการเกษตรโดยมีการกำหนดความต้องการและปริมาณการใช้น้ำทางการเกษตร อีกทั้งยังได้มีการส่งเสริมผลักดันให้สมาชิกกลุ่มได้รับการพัฒนาความรู้ในการจัดการด้านการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิตเช่น การใส่ปุ๋ยที่ได้จากการทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพจากจุลินทรีย์ท้องถิ่นที่สมาชิกกลุ่มทำเองโดยการใช้เศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาปรับปรุงในการบำรุงดินรวมถึงการทำฮอร์โมนแคลเซียมโบรอนใช้เองซึ่งจะสามารถช่วยลดต้นทุนในการผลิตลงได้เป็นต้น

ด้านวิธีการพบว่ามีการวางแผนและการปฏิบัติงานของกลุ่มที่สอดคล้องกับเป้าหมายและมีการควบคุมดูแลสมาชิกภายใต้กฎระเบียบของกลุ่มอย่างเคร่งครัด โดยมีการประชุมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนในการวางแผนการผลิต การจัดการผลผลิต การจำหน่ายและแปรรูป ซึ่งได้มีการร่วมกันผลิต ร่วมจัดหาปัจจัยการผลิต รวมถึงการจำหน่ายร่วมกัน และมีการประชุมตามแผนงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นทั้งปี สำหรับวิธีการปลูกมะม่วงโชคอนันต์นั้นจะมีการปลูกโดยใช้วิธีปลูกในระยะชิดและมีการตัดแต่งกิ่งพุ่มเพื่อให้ได้ผลผลิตทั้งปี

ด้านการตลาดพบว่ามีการวางแผนการบริหารจัดการผลผลิตของสมาชิกกลุ่มให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดซึ่งผลผลิตของสมาชิกกลุ่มมีตลาดรองรับที่เพียงพอโดยกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ใช้กลยุทธ์ “การตลาดนำการผลิต” ซึ่งมีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่ชัดเจนโดยมีตลาดที่หลากหลายทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงมีการทำสัญญา MOU ร่วมกันกับบริษัทเพื่อทำสัญญาคู่ค้าระหว่างกลุ่มแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์กับบริษัทเอกชน อีกทั้งยังได้รับการพัฒนาความรู้ในเรื่องของการแปรรูปในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์จากหน่วยงานราชการอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิตทางการเกษตร

ด้านเครื่องจักรพบว่ามีการวางแผนในการนำเครื่องจักรและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการดำเนินงานทางการเกษตรของสมาชิกกลุ่ม มีการพัฒนาในการใช้เครื่องจักรเทคโนโลยีทางการเกษตรอย่างต่อเนื่อง โดยสมาชิกกลุ่มได้นำเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาใช้แทนแรงงานคน เช่น เครื่องพ่นยา รถพ่นยาแอร์บัส รถไถ การใช้โดรนในการทำ การเกษตร อีกทั้งได้มีการสร้างนวัตกรรมเครื่องคัดแยกมะม่วงแก่ก่อนโดยนำมาใช้เพื่อลดการส่งคืนผลผลิตจากโรงงานหรือบริษัททำให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์มีความสามารถในการผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของลูกค้า อีกทั้งการนำเครื่องจักรที่มีนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำการเกษตรจะช่วยให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตและสามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดได้

4.2 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

4.2.1 ด้านวิธีการซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศทำให้เกิดช่วงฤดูกาลที่ผิดปกติ ทั้งนี้เนื่องจากมะม่วงโชคอนันต์มีลักษณะเป็นไม้ยืนต้นที่มีความสามารถในการทนทานต่อทุกสภาพอากาศแต่จะต้องอยู่ในสภาพอากาศคงที่หรือเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย ซึ่งหากสภาพอากาศมีความแปรปรวนเช่น อุณหภูมิสูงขึ้นหรือลดลงอย่างรวดเร็วจะส่งผลทำให้มะม่วงโชคอนันต์ไม่ออกดอกซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ทำให้ปริมาณผลผลิตมะม่วงลดลงส่งผลต่อวิธีการจัดการผลิตทางการเกษตรที่อาจยังไม่สามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้

4.2.2 ด้านวิธีการและด้านวัตถุดิบซึ่งเกิดจากภัยธรรมชาติในพื้นที่ของบ้านคลองต่าง หมู่ที่ 1 ตำบลน้ำชุม อำเภอสรรค จังหวัดสุโขทัยจะพบว่าพื้นที่จะมีลักษณะของพื้นที่ที่มีคลองน้ำไหลผ่านหลายสายจึงทำให้ประสบปัญหาอุทกภัยหรือน้ำท่วมซึ่งส่งผลต่อวิธีการจัดการน้ำที่ไม่สามารถรับมือกับภัยธรรมชาติได้ในช่วงฤดูฝนและด้านวัตถุดิบพบว่า มีน้ำซึ่งเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตรมีปริมาณไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้งซึ่งส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์

4.3 แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์สามารถสรุปแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มที่ได้จากการศึกษาดังนี้

4.3.1 การบริหารจัดการกลุ่มพบว่าการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีและเป็นระบบซึ่งประกอบด้วย ด้านคน ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร ด้านวิธีการ ด้านการเงิน และด้านวัตถุดิบ ดำเนินการโดยผู้นำที่มีความรู้ ทักษะและความเชี่ยวชาญซึ่งการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการตั้งแต่การร่วมกันผลิต ร่วมจัดหาปัจจัยการผลิต รวมถึงการจำหน่ายร่วมกัน และมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำการเกษตรซึ่งทำให้ที่ผ่านมาสามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตและสามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดได้ส่งผลทำให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มีความเข้มแข็งและมีการวางแผนการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดีโดยมีการใช้กลยุทธ์ในการบริหารจัดการธุรกิจคือ การตลาดนำการผลิต ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์เป็นชุมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลอย่างมากมาย อีกทั้งยังได้รับการรับรองมาตรฐานระบบการผลิตทางการเกษตรที่ดีและปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP จนทำให้ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงในระดับประเทศ

แนวทางการบริหารจัดการควรดำเนินการดังนี้ 1) ควรยกระดับความเข้มแข็งและศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มในการเป็นเกษตรกรต้นแบบโดยการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการเกษตร ความรู้ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเกษตรที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่เกษตรกรและผู้ที่มีความสนใจเพื่อเป็นการขยายผลไปสู่เกษตรกรหรือชุมชนอื่น ๆ อาทิเช่น การเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรและสนับสนุนหน่วยธุรกิจที่ให้บริการด้านการเกษตรโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกษตรกรและผู้ที่มีความสนใจสามารถเข้าถึงการให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครบวงจรซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดธุรกิจทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรมีการพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการนำเทคโนโลยีหรือเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่น การทำระบบเกษตรอัจฉริยะโดยเป็นระบบการทำงานอัตโนมัติที่เชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.3.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศทำให้เกิดช่วงฤดูการที่ผิดปกติส่งผลกระทบทำให้ปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ลดลง

แนวทางการบริหารจัดการควรดำเนินการดังนี้ 1) คณะกรรมการบริหารกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรกรให้มีการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวเพื่อเข้าสู่วิถีการเกษตรสมัยใหม่ โดยมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีการวิจัยพัฒนามาต่อยอดให้มีความเหมาะสมที่สามารถใช้งานได้กับสถานการณ์จริงเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผลผลิตเช่น การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการวางแผน เก็บข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์และพยากรณ์เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร 2) ควรมีการส่งเสริมการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์เกษตรกรในชุมชนที่มีทักษะและประสบการณ์ทางการเกษตรมาใช้โดยบูรณาการและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการจัดการภัยธรรมชาติซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.3.3 ภัยธรรมชาติ สำหรับการเกิดภัยธรรมชาติจะพบว่าพื้นที่ทางการเกษตรมีลักษณะของพื้นที่ที่มีคลองน้ำไหลผ่านหลายสายจึงทำให้ประสบปัญหาอุทกภัยหรือน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและมีน้ำปริมาณไม่เพียงพอในการทำเกษตรในช่วงฤดูแล้งซึ่งจะส่งผลกระทบทำให้ปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ลดลง

แนวทางการบริหารจัดการควรดำเนินการดังนี้ 1) ควรมีการบริหารจัดการน้ำและพื้นที่ปลูกเพื่อรับมือกับสภาพอากาศและภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นเช่น สนับสนุนให้เกษตรกรปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกแบบยกร่องเพื่อช่วยลดความเสียหายจากน้ำท่วมที่เกิดขึ้น 2) ควรดำเนินการเจาะบ่อบาดาลเพิ่มในพื้นที่ที่น้ำไม่เพียงพอสำหรับการทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง

5. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การศึกษาได้ดังนี้

5.1 ทฤษฎีการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์พบว่าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดมี 4 ด้าน คือ ด้านคน ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร ด้านวิธีการ และมีด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากมี 2 ด้าน คือ ด้านการเงินและด้านวัตถุดิบตามลำดับ ซึ่งหากพิจารณาแล้วจะพบว่ากลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์มีการบริหารจัดการทรัพยากรการบริหารที่ดีและเป็นระบบโดยมีจุดเด่นที่สำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จอยู่ที่การบริหารจัดการคนหรือทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งดำเนินการโดยผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำการเกษตร เช่น รถพ่วงแอร์บัส รถไถ การใช้โดรนในการทำการเกษตร นวัตกรรมเครื่องคัดแยกมะม่วงแก่ก่อนเป็นต้น โดยมีการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการตั้งแต่การร่วมกันผลิต ร่วมจัดหาปัจจัยการผลิต รวมถึงการจำหน่ายร่วมกันทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตและสามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Arhas & Suprianto (2019) พบว่าการบริหารจัดการทรัพยากร 6M ซึ่งประกอบด้วย วัสดุ วิธีการ คน เครื่องจักร เงิน และตลาด ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับฟาวีกร อินสว (2561) กล่าวว่าทรัพยากรมนุษย์หรือคนเป็นทรัพยากรในการจัดการที่สำคัญที่สุดเพราะเป็นทรัพยากรที่สามารถผลักดันภารกิจขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ซึ่งการที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ขึ้นจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางการจัดการของผู้บริหารเพื่อกระตุ้นให้คนในองค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของเชมภัทท์ เย็นเปี่ยม และ ดนุสรณ์ กาญจนวงศ์ (2567) พบว่าการบริหารจัดการของเกษตรกรกลุ่มแปลงใหญ่ที่มีระดับขั้นการพัฒนาอยู่ในระดับ A จะมีการรวมกลุ่มเพื่อวางแผนการตลาดร่วมกัน จัดซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกันและใช้เครื่องจักรกลและเครื่องมือการเกษตรร่วมกันทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิตได้ตามเป้าหมาย ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จคือต้องมีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งซึ่งจุดเน้นของเกษตรกรแปลงใหญ่จะอยู่ที่การลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ เกษตรกรได้รับองค์ความรู้ และสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้มากขึ้นโดยมีการนำเครื่องจักรมาช่วยในการผลิตและมีความสามารถด้านการจัดการผลผลิตทำให้คุณภาพสินค้าได้มาตรฐานเท่าเทียมกันสามารถเข้าถึงการตลาดและมีอำนาจการต่อรองทางการตลาดที่สูงขึ้น

5.2 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์พบว่า 1) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศทำให้เกิดช่วงฤดูการที่ผิดปกติซึ่งหากสภาพอากาศมีความแปรปรวนเช่น อุณหภูมิสูงขึ้นหรือลดลงอย่างรวดเร็วจะส่งผลทำให้มะม่วงโชคอนันต์ไม่ออกดอกโดยจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ทำให้ปริมาณผลผลิตมะม่วงลดลง 2) ภัยธรรมชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีคลองน้ำไหลผ่านหลายสายจึงทำให้ประสบปัญหาอุทกภัยหรือน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและมีน้ำปริมาณไม่เพียงพอในการทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้งซึ่งจะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตลดลงซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปริดาพร อารักษ์สมบูรณ์ และคณะ (2563) พบว่าสภาพปัญหาการบริหารจัดการฟาร์มและปัจจัยความเสี่ยงการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทราในปัจจุบันแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงยังมีปัญหาในการบริหารจัดการฟาร์มโดยหากสภาพภูมิอากาศแปรปรวนจะทำให้ผลผลิตออกน้อยและได้รับความเสียหายซึ่งความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศในแต่ละฤดูการนั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงและผันผวนที่ไม่แน่นอน และสอดคล้องการศึกษาของ Ganeshamurthy et al. (2018) พบว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศส่งผลกระทบต่อผลผลิตมะม่วง โดยการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศและฝนที่ตกผิดปกติทำให้โอกาสของเกษตรกรผู้ปลูกมะม่วงในประเทศอินเดียตอนใต้ลดน้อยลงมีการออกดอกช้าและผลสุกช้ารวมถึงการเก็บเกี่ยวที่ล่าช้าส่งผลให้มะม่วงต้องติดอยู่กับต้นและในทางกลับกันเมื่ออากาศหนาวเย็นและหมอกหนาในเวลากลางคืนเป็นประจำและอุณหภูมิสูงขึ้นในระหว่างวันจะทำให้การออกดอกของมะม่วงได้รับความเสียหายอีกทั้งยังสอดคล้องกับสำราญ ชาติสม และ กฤตยา เกิดผล (2565) พบว่าภัยธรรมชาติที่จะมีผลกระทบต่อการผลิตและวัตถุดิบจะเป็นสภาพดิน ฟ้า อากาศและสภาพภูมิอากาศที่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหลักในการผลิตเมื่อขาดน้ำก็จะส่งผลกระทบต่าง ๆ เช่นภัยแล้งหรือถ้าพายุเข้าก็จะทำให้ผลผลิตที่ใกล้เก็บเกี่ยวได้รับความเสียหาย

5.3 แนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ผู้วิจัยสามารถเสนอแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ดังนี้

5.3.1 การบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ควรดำเนินการดังนี้ 1) ควรยกระดับความเข้มแข็งและศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มในการเป็นเกษตรกรต้นแบบโดยการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการบริหารจัดการเกษตร ความรู้ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยีทางการเกษตรที่สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่เกษตรกรและผู้ที่มีความสนใจเพื่อเป็นการขยายผลไปสู่เกษตรกรหรือชุมชนอื่น ๆ อาทิเช่น การเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางการเกษตรและสนับสนุนหน่วยธุรกิจที่ให้บริการด้านการเกษตรโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกษตรกรและผู้ที่มีความสนใจสามารถเข้าถึงการให้บริการทางการเกษตรได้อย่างครบวงจรซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดธุรกิจทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรมีการพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการนำเทคโนโลยีหรือเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเช่น การทำระบบเกษตรอัจฉริยะโดยเป็นระบบการทำงานอัตโนมัติที่เชื่อมโยงกับอินเทอร์เน็ตเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทัศนีย์ พิทักษ์ (2564) พบว่าแนวทางการบริหารจัดการควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้นำและกรรมการกลุ่มอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการนำเทคโนโลยีหรือเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพลดต้นทุนการผลิตและเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการศึกษาของ Qorri et al. (2024) พบว่าการบูรณาการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์อย่างสร้างสรรค์กับเทคโนโลยีประหยัดแรงงานในภาคเกษตรกรรมนั้นจะส่งผลต่อผลผลิตและประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจเกษตรรวมถึงยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Chege et al. (2024) ได้ระบุสำหรับโมเดลธุรกิจมะม่วงเชิงเกษตรนิเวศในประเทศเคนยานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในภาคธุรกิจมะม่วงเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร สหกรณ์ ผู้แปรรูปเอกชน องค์กรวิจัย สถาบันการเงิน หน่วยงานภาครัฐในการปรึกษาหารือในการดำเนินการซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการตัดสินใจที่ดีขึ้นตลอดจนจะทำให้เกิดการส่งเสริมในการแบ่งปันข้อมูลและเป็นการขยายผลไปสู่กลุ่มเกษตรกรซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Sulistyowati et al. (2016) พบว่าชาวตะวันตกเป็นแหล่งปลูกมะม่วงที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในอินโดนีเซียแต่ยังไม่มีนโยบายและสถาบันที่สนับสนุนให้ชาวตะวันตกมีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดภายในประเทศและต่างประเทศดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีสถาบันทางการเกษตรที่สนับสนุนอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างตลาดและผู้ผลิตโดยการพัฒนาสถาบันนวัตกรรมในการเป็นหุ้นส่วนธุรกิจการเกษตรมะม่วงที่ได้มีการกำหนดรูปแบบความร่วมมืออย่างยั่งยืน ทั้งนี้สำหรับความร่วมมือทางธุรกิจในธุรกิจมะม่วงได้แก่ เกษตรกรมะม่วงกับผู้ขายส่งสำหรับตลาดแบบดั้งเดิม เกษตรกรมะม่วงกับผู้ขายส่งสำหรับตลาดสมัยใหม่ เกษตรกรมะม่วงกับผู้ส่งออกและเกษตรกรมะม่วงกับอุตสาหกรรมแปรรูปโดยจำเป็นต้องมีการกำหนดนโยบายและมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีนอกฤดูกาลเพื่อให้ความร่วมมือนั้นสามารถเพิ่มผลผลิตของชาวไร่มะม่วงซึ่งจะส่งผลให้รายได้และประสิทธิภาพของเกษตรกรมะม่วงเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของกิตติวัช บุญทวีและคณะ (2564) พบว่าธุรกิจเกษตรอินทรีย์จะประสบผลสำเร็จด้านการดำเนินงานและสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือโดยมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐมาช่วยสนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างภาคธุรกิจหรือกลุ่มเกษตรกรและสอดคล้องกับพัทธภรณ์ อารีเอื้อ (2567) ระบุว่าสำหรับหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนช่วยสนับสนุนกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรนั้นสามารถดำเนินการพัฒนาฝึกอบรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มซึ่งจะประกอบด้วยกระบวนการบริหารจัดการธุรกิจ การบริหารด้านการผลิต การบริหารด้านการตลาด การบริหารด้านบัญชีและการเงิน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการดำเนินธุรกิจการเกษตรและสอดคล้องกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน (2562) ระบุว่าแนวทางการดำเนินงานในการขับเคลื่อนการพัฒนากลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่มะม่วง ตำบลเมืองจัง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ในด้านการบริหารจัดการจะมีการบูรณาการการทำงานในระดับพื้นที่ทั้งภาครัฐและเอกชนเช่น การอบรมการจัดสวนมะม่วงที่ดี เป็นต้น

5.3.2 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศส่งผลให้เกิดความแปรปรวนของสภาพอากาศทำให้เกิดช่วงฤดูการที่ผิดปกติส่งผลกระทบทำให้ปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ลดลงควรดำเนินการดังนี้ 1) คณะกรรมการบริหารกลุ่ม

เกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่สมาชิกกลุ่มเกษตรให้มีการเตรียมความพร้อมในการปรับตัวเพื่อเข้าสู่วิถีการเกษตรสมัยใหม่ โดยมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนามาต่อยอดให้มีความเหมาะสมที่สามารถใช้งานได้กับสถานการณ์จริงเพื่อให้เกษตรกรสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต เช่น การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการด้านการวางแผน เก็บข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์และพยากรณ์เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตร 2) ควรมีการส่งเสริมการนำองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์เกษตรในชุมชนที่มีทักษะและประสบการณ์ทางการเกษตรมาใช้โดยบูรณาการและประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในด้านการจัดการภัยธรรมชาติซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของปรีดาพร อารักษ์สมบูรณ์ และคณะ (2563) พบว่าการบริหารจัดการฟาร์มมะม่วงของจังหวัดฉะเชิงเทรานั้นเกษตรกรผู้ปลูกจะต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับความเสี่ยงต่าง ๆ เช่น ความเสี่ยงด้านภูมิอากาศหรือภัยธรรมชาติและควรได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการฟาร์มมะม่วงจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับการศึกษาของธัญลักษณ์ ตาสุข (2556) พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพภูมิอากาศแปรปรวนนั้นจะส่งผลกระทบต่อการผลิตมะม่วงเป็นอย่างมากซึ่งทำให้กระบวนการผลิตยากขึ้น โดยมีผลกระทบมาจากภาวะโลกร้อนทำให้สภาพอากาศตอนกลางวันร้อนมากและเจอสภาพอากาศเย็นในช่วงกลางคืนทำให้ต้นมะม่วงมีผลผลิตน้อยลงและมีขนาดของผลที่เล็กลงซึ่งไม่เป็นที่ต้องการของตลาดดังนั้นเกษตรกรควรปรับตัวเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ โดยการจดบันทึกข้อมูลสภาพอากาศในสวนของตนเองเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศจะช่วยทำให้ช่วยลดความสูญเสียของผลผลิตได้และช่วยให้ผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้น

5.3.3 ภัยธรรมชาติ สำหรับการเกิดภัยธรรมชาติจะพบว่าพื้นที่ทางการเกษตรจะมีลักษณะของพื้นที่ที่มีคลองน้ำไหลผ่านหลายสายจึงทำให้ประสบปัญหาอุทกภัยหรือน้ำท่วมในช่วงฤดูฝนและมีปริมาณน้ำไม่เพียงพอในการทำเกษตรในช่วงฤดูแล้งซึ่งจะส่งผลกระทบทำให้ปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ลดลง ควรดำเนินการดังนี้ 1) ควรมีการบริหารจัดการน้ำและพื้นที่ปลูกเพื่อรับมือกับสภาพอากาศและภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่น สนับสนุนให้เกษตรกรปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูกแบบยกร่องเพื่อช่วยลดความเสียหายจากน้ำท่วมที่เกิดขึ้น 2) ควรดำเนินการเจาะบ่อบาดาลเพิ่มในพื้นที่ที่น้ำไม่เพียงพอสำหรับการทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนงนุช บุญกล้า (2560) พบว่าจากการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและได้ใช้เป็นตัวชี้วัดความพร้อมและศักยภาพของคลังสต็อกกลุ่มผู้ผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออกในจังหวัดพิษณุโลกพบปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยในการดำเนินงานคือการขาดการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรตลอดปีซึ่งได้มีข้อเสนอแนะให้กลุ่มเกษตรกรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ รวมทั้งการสร้างระบบพื้นฐานรองรับ เช่น แหล่งน้ำสำรอง ในกรณีสภาวะอากาศแห้งแล้งเพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มขึ้นและได้มาตรฐานทั้งขนาดและรสชาติอีกทั้งยังสอดคล้องกับการศึกษาของชนิษฐา ชูสุข และคณะ (2559) พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มองว่าปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่มีสาเหตุมาจากธรรมชาติดังนั้นควรส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการน้ำที่ดีโดยการมองน้ำทั้งระบบและสามารถจัดการน้ำให้ยังมีอยู่ในแหล่งส่วนในช่วงหน้าน้ำก็ต้องสามารถระบายน้ำออกจากพื้นที่ได้ทันก่อนที่ผลผลิตจะได้รับความเสียหาย

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้

6.1.1 ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่องจากด้านคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญดังนั้นจึงควรสนับสนุนการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้รวมถึงทักษะการจัดการและการบริหารงานกลุ่มอย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาศักยภาพและยกระดับมาตรฐานความเป็นผู้นำทางการเกษตร

6.1.2 ควรส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการผลผลิตทางการเกษตรและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มเกษตรกรให้สามารถรองรับต่อความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติ โดยเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น ระบบเกษตรอัจฉริยะ การพยากรณ์อากาศล่วงหน้า และระบบชลประทานที่มีประสิทธิภาพ

รวมถึงการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นเพื่อวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนในระยะยาว

6.1.3 จากแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ กลุ่มเกษตรกรสามารถนำแนวทางไปใช้ในการดำเนินการโดยจัดทำโครงการหรือแผนงานเพื่อขอการสนับสนุนจากองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการขับเคลื่อนพัฒนากลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

6.1.4 ควรส่งเสริมและสนับสนุนการยกระดับศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มของเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์ในรูปแบบของการเป็นเกษตรกรต้นแบบที่ถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ให้แก่เกษตรกรและผู้ที่มีความสนใจซึ่งจะเป็นการขยายผลนำไปสู่การพัฒนาเกษตรกรและชุมชนอื่น ๆ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

6.2.1 จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จึงทำให้กลุ่มประสบความสำเร็จ ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อทำให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนรวมถึงก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในการสร้างอาชีพสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มเกษตรกร รวมถึงเป็นการสร้างโอกาสใหม่ ๆ ให้แก่เศรษฐกิจในชุมชน

6.2.2 จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ ดังนั้นจึงควรศึกษาถึงการจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์เพื่อให้เกิดองค์ความรู้และเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตทางการเกษตร

7. องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาคการเกษตรเป็นรากฐานที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งการที่จะพัฒนาภาคเกษตรกรรมนั้น จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่ากลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์มีการบริหารจัดการที่ดีและเป็นระบบประกอบด้วย ด้านคน ด้านการตลาด ด้านเครื่องจักร ด้านวิธีการ ด้านการเงิน และด้านวัตถุดิบ โดยมีการรวมกลุ่มในการบริหารจัดการตั้งแต่การร่วมกันผลิต ร่วมจัดหาปัจจัยการผลิต รวมถึงการจำหน่ายร่วมกันซึ่งมีการใช้กลยุทธ์ที่สำคัญในการบริหารจัดการกลุ่มคือการตลาดนำการผลิต โดยมีการวางแผนการผลิตเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้เป็นอย่างดีรวมถึงมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการทำการเกษตรทำให้สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพผลผลิตและสามารถสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาดได้ซึ่งส่งผลทำให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่มะม่วงโชคอนันต์เป็นชุมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลอย่างมากมาย อีกทั้งยังได้การรับรองมาตรฐานระบบการผลิตทางการเกษตรที่ดีและปลอดภัยตามมาตรฐาน GAP จนทำให้ประสบความสำเร็จและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและจากการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มยังพบว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาตินั้นส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตของมะม่วงโชคอนันต์ ทั้งนี้สำหรับแนวทางการบริหารจัดการกลุ่มจะประกอบด้วย การยกระดับความเข้มแข็งและศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มในการเป็นเกษตรกรต้นแบบ การพัฒนาเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มโดยการนำเทคโนโลยีหรือเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การเสริมสร้างความรู้ให้กลุ่มเกษตรกรเตรียมความพร้อมในการปรับตัวสู่วิถีการเกษตรสมัยใหม่ การส่งเสริมการนำองค์ความรู้จากปราชญ์เกษตรในชุมชนมาบูรณาการและประยุกต์ใช้และการบริหารจัดการน้ำและพื้นที่ปลูกเพื่อรับมือกับสภาพอากาศและภัยธรรมชาติซึ่งเกษตรกรสามารถนำแนวทางที่ได้ไปใช้ในการดำเนินงานและพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันซึ่งจะเป็นการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและนำไปสู่การพัฒนาภาคการเกษตรให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

8. เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2565). *สรุปจำนวนแปลงใหญ่รายปี*. https://co-farm.doae.go.th/graph/Report3smry.php?hash=cht_Report3_Chart1
- กิตติรัช บุญทวี, ปิยนันท์ โชติวนิช และ เอกสิทธิ์ อ่อนสะอาด. (2564). ความเป็นผู้ประกอบการ การจัดการความรู้ กลยุทธ์การตลาด ความสามารถทางนวัตกรรม และผลการดำเนินงานของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. *วารสารวิจัยและส่งเสริมวิชาการเกษตร*, 38(1), 108–125.
- เชมภัทท์ เย็นเปี่ยม และ ดนุสรณ์ กาญจนวงศ์. (2567). แนวทางการพัฒนาการจัดการนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(2), 67–78.
- ชนิษฐา ชูสุข, สายฝน แสงหิรัญ, ทองประเสริฐ สมกฤษ มีปิด และ ดารารัตน์ ชัยมนตรี. (2559). *การปรับตัวของชุมชน ต่อปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา: กรณีศึกษาตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร และตำบลเชิงแส อำเภอกะแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ฐานิศรา กาบบัวศรี. (2562). เทคนิคและกระบวนการ POSDCoRB (Process and technique of POSDCoRB). *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(3), 15–22.
- ทัศนีย์ พักน้อย. (2564). แนวทางการบริหารจัดการความเข้มแข็งของกลุ่มสมาชิกการเลี้ยงปลา: กรณีศึกษาบ้านท่าแห หมู่ที่ 4 ตำบลหาดท่าเสา อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. *วารสารเซนต์จอห์น (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 24(34), 223–241.
- ธัญลักษณ์ ตาสุข. (2556). *การจัดการผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้ของเกษตรกรในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก*. [วิทยานิพนธ์เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นักรบ เกียรธำ, ชวงศ์ อุบลี, วงธรรม สรณะ และ อังศุมาริน สุขย์รัตนโชค. (2564). การบริหารจัดการนโยบายเกษตรแปลงใหญ่ของกลุ่มผู้ผลิตมังคุด อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี. *วารสารพัฒนาสังคม*. 1(23), 181-195.
- นงนุช บุญกล้า. (2560). *ห่วงโซ่อุปทานมะม่วงน้ำดอกไม้เพื่อการส่งออก: กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก*. *วารสารเกษตรศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 38(3), 742-754.
- นภาพร ตาแก้ว, ศุภฤกษ์ ริมใหม่, ณภัทร พันภัย และ ภาสกร ดอกจันทร์. (2566). หลักการ วิธีการ และแนวทางในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 8(1), 436-451.
- บุญทวี ดวงนิราษ. (2564). *เกษตรกรรมทางเลือกทางรอด*. <https://www.depa.or.th/th/article-view/agriculture-alternative-way-of-survival>
- ประสงค์ อุทัย. (2566). *หลักการบริหารทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีดาพร อารักษ์สมบูรณ์, ณัฐพล บัวเปลี่ยนสี และ วัฒนา พิลานจันทร์. (2563). การบริหารจัดการฟาร์มเพื่อบริหารความเสี่ยงในการผลิตมะม่วงของเกษตรกรในจังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 6(1), 370-386.
- พัชรภรณ์ อารีเอื้อ. (2567). *การพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการธุรกิจของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าเกษตรประเภทข้าวในเขตจังหวัดกำแพงเพชร*. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 26(3), 46-60.
- ฟ้าวิกร อินลวง. (2561). การจัดการทุนมนุษย์สมัยใหม่ ยุคเจนเนอเรชั่น วาย ระดับปฏิบัติการ: กรณีศึกษาสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ลำพูน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 12(ฉบับพิเศษ), 43-55.
- รังสรรค์ อินทจันทร์. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อความก้าวหน้าการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในจังหวัดนครปฐม*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2544). *ทรัพยากรการบริหารการศึกษา*. ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2553). *หลักรัฐศาสตร์: แนวคิดและกระบวนการ* (พิมพ์ครั้งที่ 3). เอ็กสเปอร์เน็ท.
- _____. (2561). *การบริหารจัดการยุคดิจิทัล*. ก้าวใหม่.

- วินัย มีมาก. (2564). *ทฤษฎีการบริหารจัดการ: หลักการและแนวคิด*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด บางโม. (2562). *องค์การและการจัดการ*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานเกษตรอำเภอศรีนคร. (2564). *เอกสารประกอบการประกวดวิสาหกิจชุมชนดีเด่นระดับจังหวัด*. กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). *รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2565*. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/617934>
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัดน่าน. (2562). *การพัฒนากลุ่มผู้ผลิตแปลงใหญ่มะม่วง ตำบลเมืองจัน อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่านสู่ระบบการตลาดนำการผลิต*. https://km.cpd.go.th/pdf-bin/pdf_1691840611.pdf
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2562). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580)*. https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/ratchakitcha-136-51/
- สำราญ ชาโสม และ กฤตยา เกิดผล. (2565). การจัดการความเสี่ยงของการส่งออกมังคุดจากจังหวัดจันทบุรีไปยังประเทศจีน. *วารสารสหศาสตร์ปริทัศน์*, 8(1), 99-112.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2551). *เอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารจัดการชุมชน*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Arhas, S. H., & Suprianto, S. (2019). The effectiveness of 6M implementation at Artebo MSME. *Jurnal Administrare*, 6(2), 249–256.
- Ganeshamurthy, A. N., Rupa, T. R., & Shivananda, T. N. (2018). Enhancing mango productivity through sustainable resource management. *Journal of Horticultural Sciences*, 13(1), 1-31.
- Chege, C. G. K., Onyango, K., Bolo, P., Ndiwa, A. M., & Wanyama, R. (2024). *Agroecological mango business models in Kenya: A report of the assessment of the mango business models in Makueni Agroecological Living Landscapes (ALLs), Kenya*. CGIAR System Organization.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (2nd ed.)*. Sage Publications.
- Certo, S. C. (2000). *Modern management: Diversity, quality, ethics & the global environment (8th ed.)*. Prentice Hall.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (4th ed.)*. SAGE Publications.
- Hersey, P., Blanchard, K. H., & Johnson, D. E. (2001). *Management of organizational behavior: Leading human resources (8th ed.)*. Prentice Hall.
- Qorri, D., Pergéné Szabó, E., Felföldi, J., & Kovács, K. (2024). The role of human resource management in agricultural labor-saving technologies: An integrative review and science mapping. *Agriculture*, 14(7), 1–17.
- Sulistyowati, L., Andayani, S. A., Rasmikayati, E., & Syamsiyah, N. (2016). The development of business partnership as an effort to increase the mango farmer's income: A system dynamic approach. *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, 16(3), 331-340.